

100 éve született Telegdy Kováts László a hazai élelmiszertudomány kiemelkedő alakja

Dr. Lásztity Radomír

Biokémiai és Élelmiszertechnológiai Tanszék,
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Érkezett: 2003. január 11.

Ez év december 5-én lesz 100 éve, hogy a felvidéki Galgócson megszületett Telegdy Kováts László, a magyar élelmiszertudomány kiemelkedő alakja. Nyitrai gimnáziumi tanulmányait követően iratkozott be a Budapesti Műszaki Egyetem Vegyészmérnöki Karár, ahol 1925-ben kapta meg vegyészmérnöki oklevelét. Még ebben az évben a híres hazai mezőgazdasági és talajtani tudós, 'Sigmond Elek mellett lett tanársegéd. Első kutatási sikereit a talajbiológia területén érte el, amelyek alapján egyetemi doktori címet kapott. Tudományos karrierjének fontos állomása volt hosszabb angliai tartózkodása, amelynek során egyrészt Russel professzor mellett folytatta talajbiológiai kutatásait, másrészt megismerkedett a matematikai-statisztika és a kísérlettervezés modern módszereivel.

1935-ben fordult a figyelme későbbi életművének fő területe az élelmiszerkémia és élelmiszertechnológia felé. Az Országos Chemiai Intézetben az élelmiszervizsgálatok, majd több ipari és minisztériumi beosztás során a technológiai irányítás és fejlesztés volt tevékenységének fő tárgya.

1950-ben nevezték ki egyetemi tanárnak és tanszékvezetőnek a Budapesti Műszaki Egyetem Vegyészmérnöki Kara akkori Élelmiszerkémiai Tanszékére.

1952-ben kapta meg a tudomány doktora címet tudományos munkássága elismeréseként. Ettől kezdve egészen 1987-ben bekövetkezett haláláig az oktatás került tevékenysége központjába harmonikusan ötvözve a kutatási munkával.

Mérnök generációk sora hallgatta és tanulta az élelmiszerkémiai és technológiát, az élelmiszervizsgálatok módszereit. nagyszámú jegyzetet és könyvet írt, Holló János professzorral együtt írt 2 kötetes műve (Élelmiszer Iparok I. és II., Tankönyvkiadó, 1952-1957) a mai napig is használt szakirodalmi forrás. Az oktatás mellett kivette részét az oktatásszervezés és korszerűsítés munkájából.

Dékánhelyettesként, majd két ízben is dékánként működött a Karon.

Telegdy Kováts László kutató munkáját egyaránt jellemezte a tradíció tisztelete és az új tudományos irányzatok támogatása. Így továbbfejlesztette elődei (elsősorban Vuk Mihály, Sándor Zoltán, Vas Károly, Karácsonyi László) gabonakémiai és élelmiszeranalitikai eredményeit. Korán bekapcsolódott a Nemzetközi Gabonakémiai Szövetség (International Association for Cereal Chemistry=ICC) tevékenységébe, mely szervezetben hosszú ideig (1970-1978) volt a Végrehajtó Bizottság (Executive Committee) tagja.

Az élelmiszerminőség elméleti és gyakorlati kérdései egész életében foglalkoztatták. E területen több, mai napig is aktuális írása jelent meg. A korszerű élelmiszervizsgálati módszerek adaptálása és továbbfejlesztése a Tanszéken központi helyet töltött be, mind a kutatásban, mind az oktatásban. Az eredmények közül kiemelkedő az érzékszervi bírálati metodikák területén végzett, sok vonatkozásban úttörő jellegű munka, az elektroforézises technika élelmiszervizsgálati alkalmazása és egy sor vitaminanalitikai módszer továbbfejlesztése. Több mint 25 éves kutatás folyt Telegdy Kováts László professzor irányításával az élelmiszerek nem enzimés barnulási folyamataival kapcsolatban. A nagyszámú publikáción túl a kutatások eredményeit felhasználták a cukoripari és kávéfeldolgozási technológia fejlesztésében. Végül megemlítem úttörő jellegű kutatásait a csomagolóanyagokkal és az élelmiszercsomagolással kapcsolatban. Munkatársával, Szilasné Kelemen Magdával írt könyvet az első ilyen tárgyú magyar nyelven megjelent könyvek közé tartozott.

Nem lenne teljes ez az ismertetés Telegdy Kováts László hazai és nemzetközi tudományos közéleti tevékenységének rövid méltatása nélkül. A MÉTÉ-ben betöltött számos vezető funkcióban végzett munkájának elsimeréseként az egyesület tiszteletbeli elnökévé választották. Számos állami és hazai, valamint külföldi tudományos kitüntetést kapott. Az ICC (Nemzetközi Gabonakémiai Szövetség) végrehajtó bizottsági tagságán túl elnöke volt a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (ISO) egyik a gabonákkal és hüvelyesekkel foglalkozó Bizottságának, tagja volt más nemzetközi tudományos szervezetnek, tudományos folyóiratok szerkesztőbizottságának. A Drezdai Műszaki Egyetem díszdoktorává választotta. Az International Commission of Agricultural Industries (CIIA) aranyéremmel tüntette ki. A tudomány népszerűsítésében, az ismeretterjesztésben is aktív szerepet vállalt. Évekig volt a TIT (Tudományos Ismeretterjesztő Társaság) elnöke.

Telegdy Kováts László ma még élő munkatársai, tanítványainak és tisztelőinek széles hazai és külföldi köre szeretettel emlékezik meg barátjáról, tanítójáról tovább folytatva munkáját az élelmiszertudomány fejlesztéséért.